

7. Западнюк Е.А. Миграция рабочей силы и международный рынок труда: институциональная регламентация/ Под ред. Н.И. Ядевич. – М.: Интеграция, 2007. – 286 с.
8. Трыканова С.А. Правовое регулирование миграционной политики Европейского союза: учебно-методическое пособие/ С.А. Трыканова; Ряз. гос. ун-т им. С.А. Есенина. – Рязань, 2006. – 80 с.

Михайлова О.Е. Международно-правовые стандарты в сфере труда трудящихся-мигрантов. – Статья.

В статье рассматриваются международно-правовые стандарты у сфере труда относительно трудящихся-мигрантов, которые помогают нашему государству в создании и принятии необходимых нормативных актов в сфере труда трудящихся-мигрантов. Особенное внимание уделяется документам, принятым в рамках Международной организации труда, которые играют решающую роль в международно-правовом регулировании труда и трудовых отношений.

Ключевые слова: международно-правовые стандарты, правовое регулирование, трудящиеся-мигранты, трудовые права.

Mikhailova O.E. Mizhnarodno-pravovi standard had sferi pratsi schodo Migrant migrantiv. – Article.

The article deals with international legal standards at work on migrant workers to help our country in creating and adopting necessary regulations in employment of migrant workers. The special attention is spared documents adopted within framework of International Labour Organisation, which play a decisive role in the international legal regulation of labor and industrial relations.

Keywords: international legal standards, legal regulations, migrant workers, labor rights.

УДК 349.3

*О.В. Москаленко,
докторантка кафедри цивільно-правових дисциплін,
господарського та трудового права
Харківського національного педагогічного університету
імені Г.С. Сковороди*

**СОЛІДАРНА СИСТЕМА ЗАГАЛЬНООБОВ'ЯЗКОВОГО
ДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО СТРАХУВАННЯ:
НАПРЯМКИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ**

Обгрунтовано, що реформа солідарної складової пенсійної системи вимагає усвідомлення суспільством того, що ця система не є альтернативною системою соціального захисту населення, а має виконувати самостійну функцію

Ключові слова: загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, солідарна система, страхувальник, застрахована особа, Пенсійний фонд

Україна є соціальною державою, і створення соціально орієнтованої ринкової економіки відповідно до Конституції України проголошено курсом державної політики. Соціальна політика розглядається як важливий елемент економічної і правової стратегій і вирішення глибоких соціальних проблем, особливо у царині пенсійного забезпечення.

Право на пенсійне забезпечення є складовою конституційного права на соціальний захист. Згідно зі ст. 46 Конституції України [1] це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення, створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

До особливостей солідарної системи загальнообов'язкового державного соціального страхування належать такі: а) базується на засадах солідарності; б) це 1-й обов'язковий рівень пенсійного забезпечення; в) функціонує через механізми пенсійного страхування (акумулявання страхових внесків та їх перерозподіл на цілі пенсійного забезпечення); г) має специфічний суб'єктний склад; д) регламентується системою спеціальних актів пенсійного законодавства; е) передбачає щомісячні грошові виплати у вигляді пенсій правомочним особам за рахунок акумульованих страхових внесків; є) визначає умови набуття правомочною особою право на пенсію за рахунок коштів Пенсійного фонду. Іншими словами, солідарна система загальнообов'язкового державного пенсійного страхування є соціально-економічною і організаційно-правовою основою формування особливого виду пенсійних правовідносин, що виникає з приводу реалізації правомочними особами права на пенсію, передбачену цією системою.

У цій науковій статті робиться спроба, дослідивши чинне законодавство, виявити права, обов'язки, повноваження, компетенцію суб'єктів солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування, а також не буде залишене осторонь питання реформи пенсійної системи.

Щоб стати учасником правовідносин, суб'єкти повинні пройти два етапи наділення їх юридичними властивостями:

- 1) набути властивостей суб'єктів права як потенційних учасників правовідносин – через відповідність певним вимогам щодо правосуб'єктності;
- 2) набути додаткових властивостей юридичного характеру в конкретній юридично значущій ситуації – суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, що надаються їм правовими нормами. Саме вони визначають власне правові зв'язки, відносини між суб'єктами.

Суб'єкти правовідносин – це індивідуальні чи колективні суб'єкти права, які використовують свою правосуб'єктність у конкретних правовідносинах, виступаючи реалізаторами суб'єктивних юридичних прав і обов'язків, повноважень і юридичної відповідальності.

Основними суб'єктами правовідносин у царині соціального забезпечення є фізичні особи – громадяни України, іноземці, особи без громадянства. Відповідно до ст. 8 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [2] іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, мають право на отримання пенсійних виплат і соціальних послуг із системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування нарівні з громадянами України на умовах та в порядку, передбачених ним Законом, якщо інше не передбачено міжнародними договорами. згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Відповідно до вимог Конвенції МОП №118 про рівноправність громадян держави та іноземців і осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення 1962 р. [3] кожна держава, стосовно якої ця Конвенція є чинною, надає на своїй території громадянам будь-якої іншої держави, стосовно якої ця Конвенція є чинною, однакові права зі своїми громадянами як відносно поширення на них законодавства, так і відносно права на допомогу в кожній галузі соціального забезпечення, щодо якої вона взяла на себе зобов'язання.

Чинне законодавство конкретизує загадане положення та визначає суб'єктів солідарної системи. По-перше, це застраховані особи, а в окремих випадках – члени їх сімей: 1) громадяни України, іноземці та особи без громадянства, які працюють на підприємствах, в установах, організаціях, створених відповідно до законодавства України, незалежно від форми власності, виду діяльності та господарювання, у філіях, представництвах, відділеннях та інших відокремлених підрозділах цих підприємств та організацій, в об'єднаннях громадян, у фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності та інших осіб на умовах трудового договору (контракту) або працюють на інших умовах, передбачених законодавством, або виконують роботи на зазначених підприємствах, в установах, організаціях чи у фізичних осіб за договорами цивільно-правового характеру; 2) члени колективних та орендних підприємств, сільськогосподарських кооперативів, у тому числі тих, які обрали особливий спосіб оподаткування; 3) фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності та члени сімей зазначених фізичних осіб, які беруть участь у провадженні ними підприємницької діяльності; 4) особи, які забезпечують себе роботою самостійно; 5) громадяни України, які працюють у розташованих за межами України дипломатичних представництвах, консульських установах України, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах підприємств та організацій, створених відповідно до законодавства України; 6) громадяни України та особи без громадянства, які працюють в іноземних дипломатичних представництвах та консульських установах іноземних держав, філіях, представництвах, інших відокремлених підрозділах іноземних підприємств та організацій, міжнародних організацій, розташованих на території України; 7) особи, обрані на виборні посади до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, профспілок, політичних партій, які отримують заробітну плату (винагороду) за роботу на виборній посаді; 8)

особи, які проходять строкову військовою службою у Збройних Силах України, Службі безпеки України, інших утворених відповідно до законів України військових формуваннях, а також в органах Міністерства внутрішніх справ України; 9) працівники воєнізованих формувань, гірничорятувальних частин незалежно від підпорядкування, а також особовий склад аварійно-рятувальної служби, створеної відповідно до законодавства на постійній основі; 10) особи, які проходять альтернативну (невійськову) службу; 11) особи, які отримують щомісячні страхові виплати відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності» [4], крім осіб, які отримують виплати у зв'язку зі смертю годувальника, та непрацюючих осіб, які отримують пенсії по інвалідності від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання; 12) особи, які проходять професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації з відривом від виробництва за направленням підприємств, установ, організацій; 13) особи, які відповідно до законів отримують допомогу по догляду за дитиною до досягнення нею трирічного віку; 14) один з непрацюючих працездатних батьків, усиновителів, опікун, піклувальник, які фактично здійснюють догляд за дитиною-інвалідом, а також непрацюючі працездатні особи, які здійснюють догляд за інвалідом I групи або за престарілим, який за висновком медичного закладу потребує постійного стороннього догляду або досяг 80-річного віку, якщо такі непрацюючі працездатні особи отримують допомогу або компенсацію відповідно до законодавства; 15) особи, які отримують допомогу по тимчасовій непрацездатності; 17) військовослужбовці (крім військовослужбовців строкової служби), особи рядового і начальницького складу; 18) батьки – вихователі дитячих будинків сімейного типу, прийомні батьки, якщо вони отримують грошове забезпечення відповідно до законодавства; 19) дружини (чоловіки) працівників дипломатичної служби.

Зазначені особи подають до територіального органу Пенсійного фонду за місцем проживання відповідну заяву та документи за затвердженням переліком.

Застрахована особа має право: отримати в установленому законодавством порядку свідоцтво про загальнообов'язкове державне соціальне страхування; отримувати від страхувальника підтвердження про сплату страхових внесків; вимагати від страхувальника сплати страхових внесків; отримувати безоплатно відомості, внесені до її персональної облікової картки з системи персоніфікованого обліку та Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страхування; звертатися із заявою до територіального органу Пенсійного фонду про уточнення відомостей, внесених до персональної облікової картки в системі персоніфікованого обліку та Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування; обирати або змінювати в порядку, визначеному законом, страхову організацію, яка здійснює виплату довічних пенсій; обирати порядок здійснення виплати пенсії; оскаржувати в установленому законо-

давством порядку дії страхувальника, виконавчих органів Пенсійного фонду, їх посадових осіб та інших суб'єктів системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування; на отримання пенсійних виплат; залишатись учасником системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування в разі тимчасового припинення до досягнення пенсійного віку сплати страхових внесків.

Другим суб'єктом є солідарної системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування страхувальники: а) роботодавці; б) підприємства, установи, організації, військові частини та органи, які виплачують заробітну плату (винагороду), грошове забезпечення, допомогу; в) фонд соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійного захворювання України та ін.

Держава, встановлюючи за допомогою правових норм міру можливої та належної поведінки суб'єктів пенсійного страхування, домагається дотримання законності у формуванні та використанні страхових коштів. Для досягнення цієї мети на страхувальника ст. 6 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» [5] покладаються наступні обов'язки: своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати єдиний внесок; вести облік виплат (доходу) застрахованої особи та нарахування єдиного внеску за кожним календарним місяцем і календарним роком, зберігати такі відомості в порядку, передбаченому законодавством; допускати посадових осіб територіального органу Пенсійного фонду до проведення перевірки правильності нарахування, обчислення та сплати єдиного внеску за наявності направлення на перевірку та посвідчення осіб, надавати їм передбачені законодавством документи та пояснення з питань, що виникають у процесі перевірки; подавати звітність до територіального органу Пенсійного фонду; надавати безоплатно застрахованій особі та на вимогу членів сім'ї померлої застрахованої особи відомості про заробітну плату (дохід), суму сплаченого єдиного внеску та інші відомості про застраховану особу; пред'являти на вимогу застрахованої особи, на користь якої він сплачує єдиний внесок, повідомлення про взяття на облік як платника єдиного внеску та надавати інформацію про сплату єдиного внеску; перевіряти під час прийняття на роботу наявність у фізичної особи посвідчення застрахованої особи; повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про прийняття на роботу фізичної особи, відомості про яку відсутні в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування або яка не пред'явила на вимогу платника єдиного внеску посвідчення застрахованої особи, та подавати необхідні відомості і документи для взяття на облік зазначеної особи; отримувати в територіальному органі Пенсійного фонду посвідчення застрахованої особи в порядку, встановленому Пенсійним фондом, та видавати їх застрахованим особам; повідомляти територіальний орган Пенсійного фонду про зміну відомостей, що вносяться до Державного реєстру загальнообов'язкового державного соціального страху-

вання, про застраховану особу, на користь якої він сплачує єдиний внесок, у десятиденний строк після надходження таких відомостей та ін.

Пенсійний фонд є органом, який здійснює керівництво та управління солідарною системою, провадить збір, акумуляцію та облік страхових внесків, призначає пенсії та готує документи для її виплати, забезпечує своєчасне і в повному обсязі фінансування та виплату пенсій, допомоги па поховання, здійснює контроль за цільовим використанням коштів Пенсійного фонду. Він є самоврядною неприбутковою організацією і здійснює свою діяльність на підставі статуту, який затверджується його правлінням.

Управління Пенсійним фондом здійснюється на основі паритетності представниками держави, застрахованих осіб і роботодавців. Органами управління є правління та виконавча дирекція Пенсійного фонду.

Бюджет Пенсійного фонду формується за рахунок страхових внесків до солідарної системи та надходжень з інших джерел. Відповідні кошти використовуються на: виплату пенсій; надання соціальних послуг; фінансування адміністративних витрат, пов'язаних з виконанням функцій, покладених на органи Пенсійного фонду; оплати послуг із виплати та доставки пенсій; формування резерву коштів Пенсійного фонду. За рахунок коштів в солідарній системі призначаються: пенсія за віком; пенсія у зв'язку з інвалідністю внаслідок загального захворювання (у тому числі каліцтва, не пов'язаного з роботою, інвалідності з дитинства); пенсія у зв'язку з утратою годувальника.

За ст. 1 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» уповноважений банк – це банк, який здійснює свою діяльність відповідно до законодавства про банки і банківську діяльність та провадить розрахунково-касові операції з коштами Пенсійного фонду.

Виплата пенсії може проводитись підприємствами поштового зв'язку або банківськими установами. Статтею 47 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» визначено, що пенсія виплачується щомісяця організаціями, що здійснюють виплату і доставку пенсій, у строк не пізніше 25 числа місяця, за який виплачується пенсія, виключно в грошовій формі за зазначеним у заяві місцем фактичного проживання пенсіонера в межах України або перераховується на визначений цією особою банківський рахунок у порядку, передбаченому законодавством.

Притримуємось думки, що існуюча на сьогодні солідарна система є соціально несправедливою – при цьому, найбільшою мірою стосовно найбільш вразливих верств населення. Середній розмір виплачуваних пенсій дуже низький. Навіть після численних підвищень їх середній розмір залишається вкрай низьким. Особливо обділені пенсіонери, які одержували високі заробітки і сплачували великі суми страхових внесків, але не належать до пільгових категорій. Якщо в середньому вихід на пенсію означає втрату приблизно двох третин доходу, то ці люди позбавляються з припиненням роботи майже 90% колишнього заробітку [6, с. 12-14]. Тим часом у країнах Європейського Союзу пенсіонер з виходом на пенсію втрачає не більше

40% попереднього доходу. Частка пенсій у сукупних доходах цієї категорії населення України не перевищує 54%. Низький рівень пенсій змушує багатьох людей продовжувати роботу; протягом перших десяти років після виходу на пенсію працює майже третина пенсіонерів. Розмір пенсій, як і раніше, практично не залежить від стажу і сплачених внесків. Люди, які все життя добросовісно працювали, незадоволені таким станом справ. Як наслідок, це породжує споживацькі настрої, незацікавленість роботодавців і працівників у сплаті пенсійних внесків.

Рівень і якість пенсійного забезпечення повинні стати важливою складовою економічного та соціального добробуту населення країни. Права І.В. Оклей, на думку якої організація ефективної системи пенсійного забезпечення є одним із найважливіших завдань, що стоять перед державою і суспільством. Мета реформування забезпечення належного рівня життя людей похилого віку на засадах соціальної справедливості, гармонізації відносин між поколіннями і сприяння економічному зростанню [7, с. 499].

Подальше реформування солідарної системи в Україні має передбачати: охоплення системою загальнообов'язкового державного пенсійного страхування усіх працюючих громадян; запровадження нової формули нарахування пенсій, яка б передбачила розширення періоду врахування заробітку при визначенні розмірів пенсій, і ставить майбутній розмір пенсій в залежності від величини заробітку, з якого сплачувались страхові внески, стажу, протягом якого вони сплачувались. Реформа солідарної пенсійної системи вимагає усвідомлення суспільством та політиками того факту, що ця система не є альтернативною системою соціального захисту, а має виконувати самостійну функцію.

Література:

1. Конституція України: прийн. на 5-й сесії Верхов. Ради України 28.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07.2003 р., №1058-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №49-51. – Ст. 376.
3. Про рівноправність громадян держави та іноземців і осіб без громадянства в галузі соціального забезпечення: конвенція МОП від 28.06.1962 р., №118 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
4. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності: Закон України від 23.09.1999 р., №1105-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – №46-47. – Ст. 403.
5. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: Закон України від 08.07.2010 р., №2464-VI // Відом. Верхов. Ради України. – 2011. – №2-3. – Ст. 11.

6. Медведько О. Про стан додержання законів про оплату праці та сплату страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування // Вісн. Пенс. фонду України. – 2004. – №12. – С. 11-14.
7. Оклеї І.В. Реформування системи загальнообов'язкового державного пенсійного страхування // Теоретичні та практичні проблеми реалізації прав людини у сфері праці і соціального забезпечення: тези доп. та наук. повідомл. учасників II міжнар. наук-практ. конф, 8-9 жовтня 2010 р. / НЮАУ ім. Я. Мудрого. – Х., 2010. – С. 499-501.

Москаленко Е.В. Солидарная система общеобязательного государственного пенсионного страхования: направления дальнейшего развития

Обоснованно, что реформа солидарной составляющей пенсионной системы требует осознания обществом того, что эта система не является альтернативной системе социальной защиты населения, а должна выполнять самостоятельную функцию

Ключевые слова: общеобязательное государственное пенсионное страхование, солидарная система, страхователь, застрахованное лицо, Пенсионный фонд

Moskalenko E.V. Solidar system of obligatory state pension insurance: directions of further development

Grounded, that reform of solidar constituent of the pension system requires an awareness society that this system not is the alternative system of social defence of population, but must execute an independent function

Key words: obligatory state pension insurance, solidar system, insure, insured person, pension fund

УДК 340.131.6

*О.Ю. Муравенко,
Котопський міжрайонний прокурор Сумської області*

**ДРУГОРЯДНІ ТА ПОХІДНІ ФУНКЦІЇ ОРГАНІВ
ПРОКУРАТУРИ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена вивченню значення та змісту другорядних й похідних функцій національних органів прокуратури. Розглядається джерельна база фундаментальних праць теоретиків адміністративного права сучасної України, зарубіжних країн, періоду колишнього СРСР, а також спеціальних нормативно-правових актів.

Ключові слова: другорядні функції, обов'язки, органи державної влади, органи прокуратури, похідні функції, правозахисна діяльність.